

Міністерство культури та стратегічних комунікацій України
Департамент культури ВО КМР (КМДА)
Музей історії Десятинної церкви

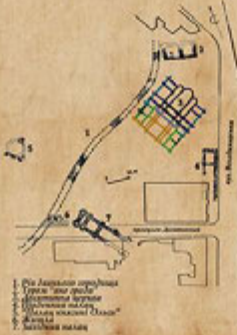
До Дня археолога

Княжа вулиця

Київ 2025

Церква Богородиці (Десятинна) – найдавніша мурована споруда Давньої Русі. 996-1240 рр.
The Church of the Dormition of the Virgin (Desyatynna church) – the oldest masonry building of the Old Rus' period. 996-1240 AD

Дослідники пам'ятки: 1823-24 рр. – К. Лохвицький; 1826 р. – М. Єфимов;
1907-1908 рр. – В. Хвойка (1); 1908-1912, 1914 рр. – Д. Мілеєв, С. Вельмін (2);
1936-37 рр. – Т. Мовчанівський, В. Гончаров (3); 1938-39 рр. – М. Каргер (4), Г. Корзуніна;
2005-2011 рр. – Г. Івакін (5), О. Іоаннесян (6), Ю. Лукомський (7), В. Козюба (8), О. Комар (9),
А. Козак (10), Г. Козубовський (11), О. Манігда, А. Чекановський, А. Чміль, Д. Іолини (12).

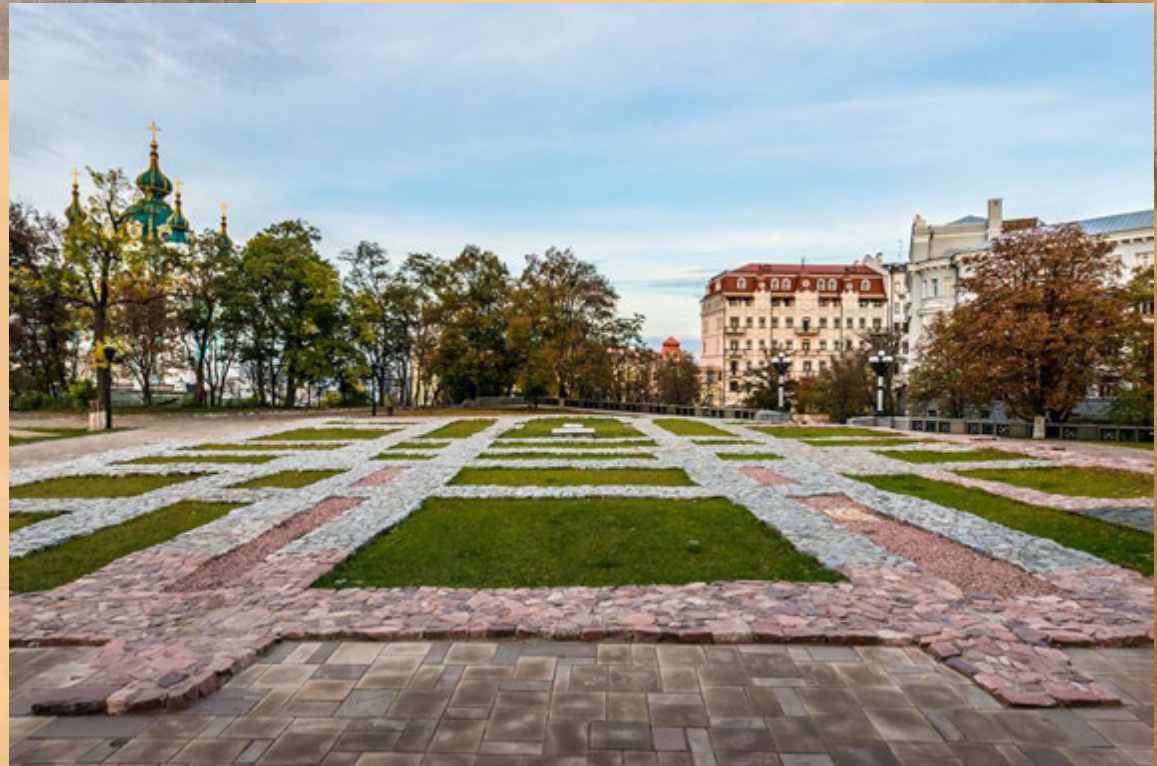

Вулиця Володимирська – найдавніша вулиця Києва, частина якої від Старокиївської гори до Великої Житомирської за часи княжої доби входила до складу «міста Володимира», яке було «ядром» давнього Києва – його адміністративним і релігійним центром. Архітектурною домінантою «міста Володимира» була Церква Богородиці (Десятинна) – найдавніша мурована споруда, збудована 996 року відразу після прийняття Руссю християнства. Церква була зруйнована 1240 року під час монголо-татарської навали хана Батия. Понад століття пам'ятку досліджували кілька поколінь археологів: В. Хвойка (1907–1908); Д. Мілеєв, С. Вельмін (1908–1914); Т. Мовчанівський, В. Гончаров (1936–1937); М. Каргер (1938–1939); Г. Івакін, О. Іоаннесян, Ю. Лукомський, В. Козюба, О. Комар, О. Манігда, А. Козак, А. Чекановський, А. Чміль (2005–2011). Нині на місці давньої Десятинної церкви зроблено трасування її плану з червоного та сірого каміння.

Розкопки Десятинної церкви на початку ХХ ст. і в 2005–2011 рр.

Викладка
фундаментів
Десятинної
Церкви

*«Південний» палац – пам'ятка давньо-
руської архітектури. Кінець X ст.
“The Southern Palace” - an architectural
monument of the Old Rus' period.
The late 10th century*

*Дослідники пам'ятки:
1910 – 1911 рр. – Д. Мілеєв (3);
1914 р. – С. Вельмін (4);
1939 р. – І. Самойловський;
2005, 2016 рр. – Г. Івакін (2), В. Козюба (1)*

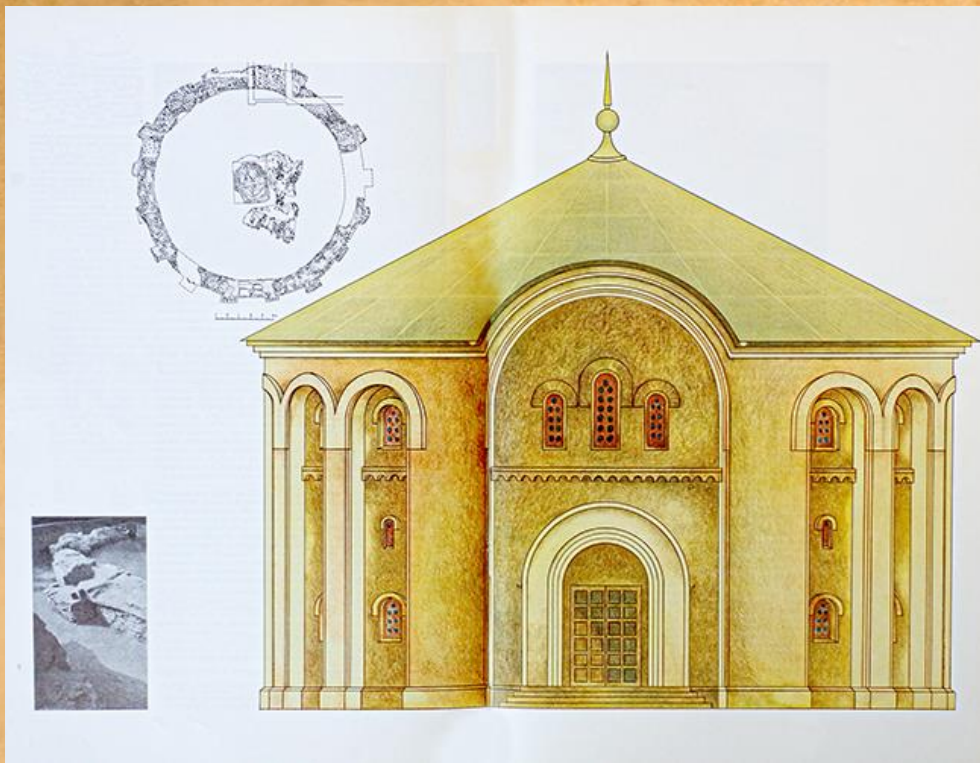

«Південний палац» – монументальна споруда кінця X ст., розташована біля Десятинної церкви, на південний схід від неї. Палац неодноразово досліджували такі археологи: Д. Мілеєв (1910–1911), С. Вельмін (1914), І. Самойловський (1938–1939), В. Харламов (1987), Г. Івакін, В. Козюба (2005, 2016). Місця проходження стрічок давнього фундаменту споруди викладено червоним камінням поряд з будинком на вул. Володимирській, 4.

«Західний палац» – пам'ятка давньоруської архітектури кінця X – початку XI ст. Був відкритий 1914 року Д. Мілеєвим і С. Вельміним у Десятинному провулку, 7 (сучасна нумерація). Палац досліджували В. Харламов (1982–1988), А. Козловський, М. Ієвлев, С. Крижановський (2008–2013). Під час проведення досліджень у західній частині палацу було зафіксовано збережений культурний шар XI – середини XIII ст., а також археологічні об'єкти XVI–XVIII ст., розташовані поряд із «Західним палацом». Нині пам'ятку законсервовано. Контури фундаменту викладено червоним кварцитом.

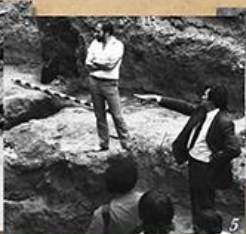

Ротонда – пам'ятка архітектури XII–XV ст.
Фундаменти й залишки стін ротонди розташовані по вулиці Володимирській, 3.
Досліджувалася в 1881–1882 роках археологом А. Звенигородським, повні археологічні розкопки здійснили П. Толочко та Я. Боровський (1975–1976). Залишки фундаментів ротонди законсервовано.

Храм св. Феодора – пам'ятка давньоруської архітектури XII ст.
Saint Theodore Church – an architectural monument of the Old Rus' period. 12th century

*Дослідники пам'ятки: 1853 р. - О. Ставровський; 50-ті роки - М. Каргер, В. Гончаров (1);
1957 р. - В. Богусевич (2); 1982-1985 рр. - Я. Боровський (3), С. Кілієвич (4), П. Толочко (5), В. Харламов*

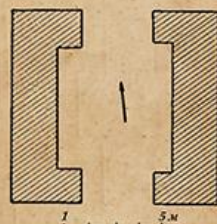
Храм Святого Феодора – пам'ятка давньоруської архітектури XII ст., був розташований у південній частині «міста Володимира» (у дворі по вулиці Володимирській, 7–9). Пам'ятку досліджували О. Ставровський (1838), М. Каргер, В. Гончаров, В. Богусевич (1946, 1955, 1957), П. Толочко, С. Кілієвич, В. Харламов (1982–1984). Фундаменти храму викладено червоним кварцитом.

Сучасний вигляд місця храму
Святого Федора

**«Софійська» («Батиева») брама – пам'ятка архітектури. XVII ст.
Saint Sophia Gate (The Baty's Gate) an architectural monument. 17th century**

План фундаментів «Софійської» брами за розкопками О. Ертеля, В. Стефановича. 1913 р.

«Софійська» брама на плані Києва І. Ушакова 1695 р.

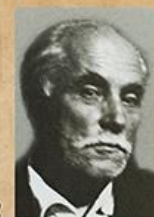
Дослідники пам'ятки:

1913 р. – О. Ертель, В. Стефанович (1);

1935, 1940, 1947 рр. – І. Самойловський (2)

1

2

Софійська брама – була частиною укріплень Старокиївської фортеці другої половини XVII – XVIII ст., яка сполучала «місто Володимира» з «містом Ярослава». Наземна частина брами була дерев'яною, фундаменти споруджені з глиб сірого пісковик, скріпленого глиняним розчином, з використанням будівельних матеріалів давньоруського часу – битої цегли, уламків цем'яного розчину, тому в XIX–XX ст. браму вважали спорудою часів князя Володимира кінця X ст. Пам'ятку досліджували О. Ертель, В. Стефанович (1913), І. Самойловський (1935, 1940, 1947). Фундамент Софійської брами позначено червоним кварцитом на розі сучасних вулиць Володимирської та Великої Житомирської.

Упорядники: Наталія Бұдзинська, Андрій Чекановський.

Використано фотографії і зображення з фондів Музею історії Десятинної церкви, особистих архівів співробітників і відкритих джерел:

[https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Файл:Київ,_Фундаменти_Софійських_\(Батисєвих\)_во_ріт,_Володимирська_вул.,_11_\(бруківка\).jpg](https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Файл:Київ,_Фундаменти_Софійських_(Батисєвих)_во_ріт,_Володимирська_вул.,_11_(бруківка).jpg)

https://www.pslava.info/Kyiv_CerkFedorivskogoMonja,151246.html

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/b/b0/Фундаменти_церкви_Федорівського_монастиря%2C_фото_4.JPG/2560px-Фундаменти_церкви_Федорівського_монастиря%2C_фото_4.JPG

https://uk.wikipedia.org/wiki/Федорівський_монастир#/media/Файл:Федорівський_монастир6.jpg

https://uk.wikipedia.org/wiki/Федорівський_монастир#/media/Файл:Федорівський_монастир6.jpg

<http://litopys.org.ua/ivakin/ivak14.htm>

https://uk.wikipedia.org/wiki/Київська_ротонда#/media/Файл:Kyiv_rotonda_fundament.jpg

https://www.pslava.info/Kyiv_Brama_022,151071.html

<https://kyivregiontours.gov.ua/places/bilogorodski-oboronni-vali>

Дякуємо за перегляд!

